

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ОСОБИСТІСНИХ ДОСЯГНЕНЬ ДОШКІЛЬНИКІВ**

У статті автором розглядаються особливості оцінювання досягнень дошкільника в умовах особистісно орієнтованої моделі виховання. Аналізуються теоретичні підходи педагогів та психологів до здійснення оцінки розвитку дошкільника як особистості.

Ключові слова: оцінка досягнень, життєва компетентність дошкільника, педагогічний моніторинг, діагностика.

З 1 вересня 2009 року дошкільні навчальні заклади України розпочали навчально-виховну діяльність за новою Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» [1]. Її змістове наповнення, на відміну від попередніх чинних програм, будується на особистісно орієнтованій моделі виховання і спрямоване на формування життєвої компетентності дітей дошкільного віку в різних сферах життєдіяльності («Природа», «Культура», «Люди», «Я сам»). Тому пошук досконалих методів вимірювання рівня сформованості компетентностей дошкільників на сучасному етапі набуває великої актуальності.

Аналіз наукових розвідок з питань оцінки розвитку особистості дитини дошкільного віку дає підстави стверджувати, що, в основному, вченими розроблялися методики, які спрямовані на окремі аспекти розвитку дитини: музичний розвиток (Е.Голубева, С.Науменко, А.Зіміна, В.Анісімова), розумовий розвиток (С.Максименко, О.Главник, Є.Кравцова), окремі базові якості (І.Горбачова, В.Кузьменко, С.Кульчицька, Т.Гуськова, М.Єлагіна), розвиток мови (А.Богущ, С.Карпова, К.Крутій, Л.Калмикова, Т.Піроженко) та ін. Взагалі, на думку Т.Піроженко, «не існує абсолютно об'єктивних способів оцінки особистісного становлення дитини, але має місце загальне поняття про відхилення в особистісному зростанні. Тому виявлення особливостей структури особистості, описові прояви рис характеру та особистісних якостей дитини повинні стати предметом пильної уваги з боку педагога» [7, с. 37].

З огляду на вище зазначене, метою нашої статті став аналіз поглядів педагогів та психологів на здійснення оцінки досягнень дошкільників в умовах сучасного дошкільного навчального закладу. Відповідно до мети ми поставили такі завдання:

1. Розкрити основні вимоги до критеріїв та показників оцінки компетентності дошкільників;
2. Представити характеристику оцінювання життєвої зрілості дошкільників за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі».

Поняття «життєва компетентність» є інтегральною характеристикою особистості. Воно стає ключовою ідеєю цілісного підходу до дитини як особистості, до її розвитку, виховання й навчання, і синтезується у системі ціннісних ставлень дошкільника до природи, речей, людей і до самого себе.

Як зазначається у Коментарі до Базового компонента дошкільної освіти, показниками життєвої компетентності вважаються:

- оптимальна для віку модель провідної діяльності;
- форми активності дитини у сферах життєдіяльності;
- особливості розвитку базових якостей особистості [4, с. 96].

У даному документі життєва компетентність розглядається як самоактивність. Саме цю категорію має оцінювати педагог в дошкільному навчальному закладі. Тому постає питання: яким чином здійснювати оцінку життєвих досягнень дошкільників?

Загальновідомо, що педагогічна діагностика виступає як засобом оцінки досягнень дитини дошкільного віку, так і методом здійснення педагогічного моніторингу виконання основних завдань Базової програми. Л.Виготський вказував, що найголовнішим принципом будь-якої діагностики є визначення внутрішнього протікання самого процесу розвитку, а не вимір його симптомів. Учений відстоював позицію, що правильність діагнозу розвитку дитини буде полягати не тільки в охопленні завершених циклів розвитку, тобто не тільки «плоди», а й «процеси, що перебувають у періоді дозрівання». Тому завдання діагностики розвитку, на думку психолога, – віднаходження «зони найближчого розвитку» [3]. «Зоною найближчого розвитку» вважається відстань між рівнем актуального розвитку дитини (підсумки розвитку «вчорашнього дня», «плоди розвитку») й рівнем можливого розвитку (характеристика розвитку «на завтрашній день», «бруньки та квіти розвитку») (Л.Виготський). За таких умов оцінка досягнень дітей буде полягати на стільки у виявленні вихователем обсягу знань та умінь, що засвоїла дитина, скільки, яким чином їй вдалося це зробити, тобто пріоритетними вимогами до оцінки досягнень є якісні характеристики критеріїв та показників компетентності дошкільників. Пояснимо, що критерій – це стандарт, виходячи з якого робляться оцінки, встановлюється рівень досягнень, а показник – це змістова характеристика критерію.

Зазначимо, що сьогодні педагог не повинен використовувати психодіагностику (тим більш тести!), визначати рівень розвитку дитини, відносити її на цій підставі до певного рівня або групи (це прерогатива практичних психологів дошкільних закладів). Вихователь здійснює якісний педагогічний моніторинг, тобто систематично збирає інформацію та фіксує показники наявності (відсутності), ступеня розвитку (сильно – не дуже – слабо) та стабільності прояву (постійно – час від часу – ніколи) життєвої компетентності [4, с. 96]. З цієї метою педагог повинен

систематично спостерігати за дітьми, аналізувати продукти дитячої діяльності, проводити міжособистісне спілкування.

На думку К.Крутій, вихователю дошкільного закладу доступні деякі діагностичні методи вивчення дитини: спостереження, бесіда, метод доручень, метод аналізу продуктів діяльності, аналіз мовлення батьків та рідних дитини [5, с. 172]. Найголовніше: педагог має оцінювати індивідуальні досягнення дитини по відношенню до самої себе, а не до інших дітей, вимірювання мають бути спрямовані на допомогу конкретної дитини.

До речі, про необхідність здійснення вихователем планомірних систематичних спостережень за розвитком і поведінкою дітей з метою «здійснення контролю досягнень успіхів дітей у різних сферах і виявлення проблем до того, коли вони візьмуть серйозний оборот» вказує англійська психолог Д. Лешлі [6, с. 15]. Відомий вітчизняний психолог І.Бех наголошує на пріоритетах впровадження технології особистісно орієнтованого спілкування і виокремлює такі характеристики: «позиція «поруч і разом з дитиною», яка враховує її інтереси і права, забезпечує емоційний контакт із нею; тактика спілкування – співробітництво, що ґрунтується на розумінні й прийнятті особистості дитини, забезпеченні умов для прояву її активності, ініціативи, самостійності дій, вибору рішень; оцінна діяльність спрямована на оцінку конкретних результатів діяльності, на надання переваги успішним діям і має в основному позитивний характер. Дитина набуває здатності правильніше оцінювати світ і поводитися відповідальніше» [2, с. 105].

Альтернативою методам педагогічної діагностики виступає **Портфоліо** – метод оцінювання реальних досягнень розвитку дошкільника. Папка особистих досягнень дозволяє здійснювати вихователю педагогічний моніторинг: збір та обробку інформації про дитину, її індивідуальний темп розвитку, суб'єктивні прояви досвіду, а також впроваджувати індивідуальний підхід до кожної дитини. Серед розділів папки-накопичувача можна виділити: «Давайте познайомимось», «Я зростаю», «Портрет моєї дитини», «Я мрію», «Ось що я можу!», «Мої досягнення», «Порадьте мені» тощо [8].

На нашу думку, дуже важливо, щоб дитина могла самостійно усвідомлювати й оцінювати особисті досягнення й вчинки, вміння, знання та особистісні базові якості. Як наслідок, дитина починає розуміти, що вона вже знає і уміє, а що їй ще треба пізнати і навчитися. Т.Піроженко зазначає, що «сфера досягнень, зливаючись зі сферою ставлення до себе, сприяє появі дитячого самолюбства – наймогутнішого стимулу до саморозвитку і самовдосконалення. Сформований зв'язок «Я і мої досягнення» стає поштовхом до розвитку дитячої самосвідомості» [7, с. 39].

Оцінювання життєвої зрілості дошкільників за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» повинно здійснюватися за такими показниками:

- Система уявлень та знань про сфери «Природа», «Культура», «Люди», «Я сам» в обсязі програмових вимог та вміння їх використовувати;
- Ціннісне ставлення до явищ, об'єктів, предметів, людей власного «Я»;
- Адекватна, конструктивна поведінка в різних життєвих ситуаціях [1, с. 295].

Результати оцінювання можна зафіксувати у такому вигляді за кожною сферою життєдіяльності (Таблиця 1):

Таблиця 1

**Показники компетентності дитини
за сферою «Культура» БП «Я у Світі»**

Група: _____ Період спостережень: 20__ - 20__ н. р.
Вихователі: _____

№	ПІБ ди ти ни	Фізична		Соціально- моральна	Емоційно- ціннісна	Пізнавальна		Мовленнєва	Художньо- естетична	Креативна	Загальна оцінка
		М'язово- рухова	Предметно- практична			Загальна	Логіко- математична				

Рівень досягнень компетентності зі сфери «Культура»:

високий - __, достатній - __, низький - __.

Підсумком оцінювання досягнень дошкільників для вихователя має бути:

- визначення відповідності розвитку дитини її віковим та індивідуальним можливостям;
- реалізація індивідуального й диференційованого підходу до вихованців [4, с. 96].

В цьому потрібна допомога вихователя, який повинен організувати розвивальне середовище в різних сферах життєдіяльності, підбирати й використовувати відповідні методи й прийоми у роботі з дітьми, бути авторитетом у будь-яких діях і вчинках, бо виникає це почуття лише під впливом оцінювального ставлення дорослих у процесі взаємодії з дитиною.

Таким чином, ми визначили сучасні підходи до оцінювання життєвої компетентності дитини в умовах особистісно орієнтованої моделі виховання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / наук. ред. та упор. О.Л.Кононко. – К.: Світич, 2008. – 430 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості / Іван Дмитрович Бех : у 2 кн. Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади: навч.-метод. посібник. – Либідь, 2003. – 344 с.
3. Виготський Л.С. Проблема віку і динаміка розвитку // Психологія розвитку ребенка / Лев Семенович Виготський. – М.: Смісл, Ексмо, 2003. – 512 с.
4. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: наук. метод. довід. / під ред. О.Л.Кононко. – К.: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. – 243с.
5. Крутій К.Л. Вимоги до організації діагностики в дошкільному навчальному закладі // Управлінська діяльність в системі дошкільної освіти: теорія і практика. Дайджест 7 / Упор. К.Л.Крутій, О.М.Байер, З.П.Дорошенко та ін. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2009. – 228 с.
6. Лешли Д. Работать с маленькими детьми, поощрять их развитие и решать проблемы / Дженни Лешли : пер. с англ.: кн. для воспитателя детсада. – М. : Просвещение, 1991. – 223 с.
7. Піроженко Т.О. Психологічний супровід інноваційно-освітніх технологій в дитячому садку: навч.-метод. посіб. / Тамара Олександрівна Піроженко – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 48 с.
8. Руденко І., Тумакова О., Курынова С. Портфоліо дошкільника // Обруч, 2005. - № 6.

Голик Н.М., Домаранська О.В.

НАПРЯМИ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ ПО ПОДОЛАННЮ ПОРУШЕНЬ ФОНЕМНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Батьків, педагогів завжди хвилює питання: як забезпечити повноцінний розвиток дитини у дошкільному віці? Як підготувати її до школи? Один з аспектів цієї проблеми – розвиток фонемних процесів – автори розглядають у поданій статті.

Ключові слова: фонемні процеси, звуковимова, дошкільники із ЗНМ.

Аналіз літературних даних з проблеми вивчення фонемних процесів у дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення показав, що недоліки вимови є показником незакінченості процесу фонемоутворення [1; 3; 6]. При цьому діти не лише дефектно вимовляють звуки, але і недостатньо їх розрізняють, не уловлюють акустичної й артикуляційної різниці між опозиційними звуками. Це призводить до того, що діти недостатньо чітко опановують звуковий склад слова при навчанні грамоти.

Накопичення нечітких уявлень про звуковий склад слова затримує формування фонемного сприйняття, в основі якого лежать операції звукового аналізу й складніші операції узагальнення та уявлення.